

Nr 209

Av herr Olsson, Johan, m. fl., *angående resultatutjämnningen vid beskattningen.*

(Lika lydande med motion nr 230 i Andra kammaren)

Vid 1960 års riksdag togs beslut som öppnade möjligheter till förlustutjämnning vid taxering av inkomst. Någon allmän rätt att utjämna vinster under olika beskattningsår mot varandra finns däremot inte. Efter hand har emellertid utvecklats en rad metoder, som innebär undantag från regeln om beskattningsårets slutenhet. Att just ett år skall utgöra beskattningsår kan naturligtvis sägas vara ett i och för sig godtyckligt val av tidsperiod.

Lagstiftningen om insättning av medel på skogskonto är ett av de medel som använts för att åstadkomma inkomstutjämnning och undanröja verkningarna av progressionen i den statliga beskattningen. Bestämmelserna på just det området är naturligtvis dikterade av näringsens mycket speciella villkor. Genom särskild skatteberäkning för s. k. ackumulerad inkomst finns vissa möjligheter att lindra verkningarna av starka variationer i inkomsterna under olika år. Rörelseidkare och även till en del jordbrukare kan vidare genom s. k. vinstreglerande dispositioner i någon mån utjämna vinster och förluster. Genom bestämmelserna för avskrivningar å maskiner och inventarier samt genom varulagervärderingen liksom genom avsättning till investeringsfond kan viss resultatutjämnning åstadkommas.

De nuvarande beskattningsreglerna och möjligheterna till resultatutjämnning är således ganska varierande med hänsyn till giltighetsområde och syfte.

En generell kontometod angelägen

Med hänsyn till bristerna i det nuvarande systemet är en översyn av möjligheterna att använda en mera generell metod för resultatutjämnning önskvärd. 1957 års skatteutredning (SOU 1958: 35) tog upp kontometoden till diskussion men avvisade den främst av stats- och kommunfinansiella skäl. Enligt vår uppfattning bör denna olägenhet kunna undvikas genom en successiv uppbyggnad och med relativt begränsade möjligheter till avsättning under ett inledningsskede. På längre sikt bör metoden leda till att stat och kommun får tillbaka bortfallet genom den stimulans på t. ex. investeringsidan som skulle följa av systemet. Stimulanseffekten bör dessutom kunna accepteras genom att den skattefria avsättningen begränsas i tiden, varefter

uttag måste ske eller det avsatta beloppet bli föremål för efterbeskattning. I skatteutredningen anförs vidare att många företag — och i synnerhet nystartade — inte har möjlighet att utnyttja kontometoden, eftersom man inte har något överskott på sin verksamhet. Det är i och för sig en riktig invändning, men kontometoden måste ses som en komplettering av andra åtgärder. Det torde vara svårt att finna ett system som kan användas av alla och med absolut likvärdiga konsekvenser.

Utredningen nämner också svårigheterna att finna en rationell grund för de årliga avsättningarnas storlek. Det kan knappast vara ett skäl mot kontometoden som sådan. Om man vill utjämna resultatet inom företagen och därmed skapa en säkrare grund för dessa, så måste en viss flexibilitet byggas in i systemet med hänsyn till konjunkturen, statsfinansiellt läge och andra omständigheter.

Skattefri avsättningsmöjlighet påkallad inom flera områden

Avsättning till investeringsfond är nu förbehållen aktiebolag, ekonomiska föreningar och sparbanker. Denna möjlighet kan således sällan utnyttjas av mindre företag. Om hänsyn skall tas till den lika och rättvisa behandlingen av skattskyldiga är investeringsfonderna ur denna synpunkt och med sin nuvarande begränsning otillfredsställande. Olikheterna finns både mellan fysiska och juridiska personer och inom dessa grupper. En kontometod skulle kunna eliminera dessa olägenheter. Företag med varulager kan med nuvarande bestämmelser bygga upp dolda reserver, som kan tjäna som buffert mellan olika beskattningsår. Åtskilliga företagare med ingen eller ringa lagerhållning saknar emellertid både denna och jämförbara alternativa möjligheter. En metod skulle kunna vara att medge uppbyggande av självfinansieringsfonder för den framtida verksamheten. Dolda reserver i varulager får ofta ganska godtyckliga konsekvenser. Det blir snarare skattebestämmelsernas utformning än rationella företagsekonomiska överväganden som avgör vilken lagerhållning företaget skall ha. Det kan med rätta hävdas att nuvarande regler leder till oekonomisk bindning av kapital i lager inom företagen.

Det kan ifrågasättas om inte också företagen — i eget och de anställdas intresse — borde genom skattefri kontoavsättning ges möjlighet att lindra omställningssvårigheterna, när friställning av arbetskraft är oundviklig eller för att hindra att nämnda situation uppstår. I det senare fallet skulle fonderingen kunna i viss mån utjämna verkningarna för de anställda i branscher som är särskilt utsatta för konjunkturväxlingarna. Naturligtvis skulle de fonderade medlens användning bestämmas så att de blir en integrerad del av samhällets arbetsmarknadspolitiska åtgärder och disponeras i samverkan med arbetsmarknadsmyndigheterna och de anställda.

Avsättning till reparationsfond för t. ex. fastighetsföretag skulle kunna ske genom användning av kontometoden. Vid 1967 års riksdag avvisades förslag om rätt till avdrag i beskattningen för avsättning till reparations-

fond för hyresfastigheter. Utskottet ansåg för sin del att den då aviserade ändringen i hyreslagstiftningen skulle medföra »ett kraftigt incitament till förbättringar i fastighetsunderhållet». I och med att reformeringen av hyreslagstiftningen numera kommit i ett annat läge bör begränsad avsättning till reparationskonto för hyresfastigheter ånyo övervägas.

De ovan uppräknade exemplen på tänkbara områden för kontometodens användning kunde naturligtvis utökas ytterligare. Men de är endast nämnda för att i någon mån antyda metodens möjligheter som generellt medel. Genom den skulle åtskilliga av tidigare nämnda brister i nuvarande system elimineras, enklare och mera överskådliga skatteregler kunna skapas samt förutsättningarna för resultatutjämnning bli mera likvärdiga i olika företag. Samtidigt innebär kontometoden ett incitament till företagssparande utan att kapitalet samtidigt binds i icke rationella investeringar. Ett ytterligare skäl som talar för kontometoden är de övervägande goda erfarenheterna vid användning av skogskonto. En liknande metod med tillämpning inom vissa preciserade områden finns också i Norge.

Bevillningsutskottet behandlade i sitt betänkande nr 22/1968 en framställning av samma innebörd. Utskottet upprepade sitt tidigare gjorda uttalande,

— — — att det, inte minst från rättvisesynpunkt, skulle vara till fördel om möjligheter kunde öppnas till en vidsträcktare resultatutjämnning vid beskattningen. Frågan om man i Sverige bör införa ett system med skattefria kontoavsättningar är emellertid så central för det svenska skattesystemet i dess helhet att den enligt utskottets mening inte kan avgöras utan en noggrann omprövning av gällande regler för inventarieavskrivning och varulagervärdering samt de möjligheter i övrigt till skattemässig konsolidering och resultatutjämnning som de svenska skattereglerna nu erbjuder. Utskottet anser således att man bör avvakta resultatet av det utredningsarbete som nu pågår inom viktiga delar av beskattningsområdet, bl. a. inom företagskatteutredningen, innan man tar ställning till frågan om en allmän öppen resultatutjämnning vid beskattningen.

Den 20 november 1968 förordnade Kungl. Maj:t, att företagsskatteutredningens arbete skulle anses avslutat. Det är därför angeläget att de i motioken behandlade frågorna snarast börjar utredas.

Med stöd av vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag om ändring i nuvarande beskattningsmetoder med begränsad resultatutjämnande effekt, syftande till ökad användning av en generell kontometod med större möjligheter till lika behandling av skattskyldiga.

Stockholm den 22 januari 1969

Johan A. Olsson (cp)

Stig Stefanson (fp) Harald Pettersson (cp) Gunnar Skagerlund (fp)